

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מצוות ציצית (ג)

פרשת אמור

תשפ"ו

תוכן העניינים

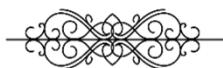
פנימי ומקיף: תורה ומצוות..... 3

לימוד התורה - דווקא בגן עדן..... 6

קיום המצוות - דווקא בעולם הבא..... 8

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

וכל זה בבחינת הארת האלוקות המתלבשת בפנימיות, שהולכת ומצטמצמת כפי ירידת העולמות, ובה יהיו העליות ממטה למעלה. ובלשון הקבלה נקרא גילוי זה בשם קו וחוט הנמשך מאין סוף ברוך הוא באדם קדמון, ובאצילות, וכו'. אבל בחינת החיות שאיננו מתלבש בפנימיות הנמצאים ומקיפם, הנה הוא שוה ומשוה את כולם מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. כי הרי הוא נעלם ממבחר הנמצאים כמו מפחות הנמצאים, להיותו בחינת אין סוף דקמיה כולא כלא חשיבי,

העולם, אלא שהוא נובע מההארה האין-סופית שהיא מעבר למציאות והיא מקיפה אותה, הנה הוא שוה ומשוה את כולם מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. כפי שהוסבר, ההארה הפנימית היא מוגבלת מבחינת ההיקף ומבחינת המהות, ולכן היא משתנה בין עולם לעולם לפי דרגתו, אבל הארת המקיף מאירה באופן שווה בכל העולמות, קטנים כגדולים.

כי הרי הוא נעלם ממבחר הנמצאים כמו מפחות הנמצאים, להיותו בחינת אין סוף דקמיה כולא כלא חשיבי, הוא האין סוף שלפני הכל נחשב כאין, ולכן אין הבדל בין מציאות גדולה לקטנה. התיאור הרגיל של העניין הוא בדוגמה של מספרים: כאשר מדובר על מספרים מוגבלים יש הבדל בין מספר גדול למספר קטן, אלא שמכיוון שכולם עומדים על אותה הסקאלה לכל מספר יש ערך מסוים שיכול לעמוד בהשוואה וביחס למספרים אחרים. לכן, אפשר למשל לקחת מאה אלף ולחלק לשש, ובאותה מידה גם לקחת תשע עשרה ולחלק לשמונים ושש. לעומת זאת, שום מספר מוגבל לא יכול ליצור איזשהו יחס עם האין סוף, ולכן כל מספר שיחולק באינסוף יהיה שווה לאפס. מהבחינה הזו כבר בעצם לא משנה איזה מספר זה, ומבחינתו כל המספרים שווים זה לזה,

בשיעור הקודם דובר על כך שלכל גן עדן יש את העלייה שלו, ולכל דרגה יש את העלייה שלה, עד אין קץ. לכן, כשאדם הראשון היה בגן עדן הוא שאף להגיע לגן עדן העליון, אבל לאחר שהוא גורש בני האדם שואפים לעלות מעל קומתם ולהגיע לגן עדן התחתון.

פנימי ומקיף: תורה ומצוות

וכל זה בבחינת הארת האלוקות המתלבשת בפנימיות. כל מה שדובר עליו עד כאן הוא מצד ההארה הפנימית שבתוך כל עולם ועולם, שההארה הזו היא הולכת ומצטמצמת כפי ירידת העולמות, מכיוון שככל שעולם הוא נמוך יותר כך גם ההארה הפנימית שלו היא קטנה יותר. ובה יהיו העליות ממטה למעלה. כלומר כפי שההארה הפנימית הולכת ומצטמצמת ככל שהעולם הולך ויורד, כך גם העולמות עולים על ידי זה שההארה הפנימית שלהם הולכת וגדלה. ובלשון הקבלה נקרא גילוי זה בשם קו וחוט הנמשך הארה אחרי הארה מאין סוף ברוך הוא באדם קדמון, ובאצילות, ובבריאה וביצירה וכו', עד לקיום העולם שלנו. אבל לעומת זאת, בחינת החיות שאיננו מתלבש בפנימיות הנמצאים ומקיפם, כוח החיים שאיננו מתייחס באופן פנימי למדרגת

אלא הוא מחיה אותם בבחינת מקיף, כמו שנתבאר פירוש זה למעלה. ובבחינת מקיף יכול להאיר גם על דומם דעשיה ממש, וכנזכר לעיל ממשל המחשבה ברגל כו'.

ולזה הייתה ירידת הנפש בגוף לקיים תורה ומצות, שעל ידי זה נמשך גילוי אלוקותו יתברך משתי בחינות הנזכרות לעיל דסובב וממלא. כי גם הסובב, אף על פי שהוא מקיף ונעלם עם כל זה על ידי המצוות יכול להיות נמשך. כי "אורייתא מחכמה נפקת" הוא בחינת האור פנימי הנזכר לעיל, והמצוות הם רצון העליון בחינת סובב, כנזכר אצלינו במקום אחר שעניין חיות זה המקיף את כל העולמות הוא רצונו הפשוט יתברך, יעויין שם באורך. והגילוי שמהאור פנימי על ידי התורה הוא סוד הגן עדן. אבל גילוי האור מקיף הנזכר לעיל לעתיד לבוא בלבד, כשיחיו המתים שאז יראו עינינו גילוי אלוקותו הבלתי בעל גבול המקיף הנזכר לעיל, וכמו שכתוב: "ולא יכנף עוד מוריך" וגו' (ישעיהו ל, כ).

כיצד? כי גם הסובב, אף על פי שהוא מקיף ונעלם ואיננו ניכר במציאות, עם כל זה על ידי המצוות יכול להיות נמשך.

מדוע? כי "אורייתא מחכמה נפקת" (זוהר ח"ב קכא, א), הוא בחינת האור פנימי הנזכר לעיל, והמצוות הם רצון העליון בחינת סובב. כנזכר אצלינו במקום אחר שעניין חיות זה המקיף את כל העולמות הוא רצונו הפשוט יתברך, יעויין שם באורך. הרבה פעמים מדובר על מעלת התורה על המצוות, אלא שכאן מדובר על ההבדל ביניהן מצד הפנימיות: לתורה אין משמעות אלא בהיותה פנימית, אלא בהיותה מופנמת ומובנת על ידי האדם, וממילא שאלת ההשגה תלויה בדרגתו של האדם. מכיוון שכך, יכול להיווצר הבדל בין אנשים מסוימים: יכול להיות אדם שהוא גדול בתורה, ויכול להיות אדם שאיננו מבין אותה כל כך ולכן אין לו הרבה תורה. לעומת זאת, המצוות הן בבחינת מקיף, משום שהן אינן מתייחסות למדרגתו של עושה המצוות והן אינן דורשות שום הבנה. המצווה כשלעצמה

אלא האין סוף האלוקי הוא מחיה אותם בבחינת מקיף, כמו שנתבאר פירוש זה למעלה, ובבחינת מקיף יכול להאיר גם על דומם דעשיה ממש, וכנזכר לעיל ממשל המחשבה ברגל כו'. אם כן, אור אין סוף מאיר ומשפיע במידה שווה הן על עולם האצילות והן על הפחות שבנבראים, שהרי מבחינתו אין שום הבדל ביניהם.

ולזה הייתה ירידת הנפש בגוף לקיים תורה ומצות, שעל ידי זה נמשך גילוי אלוקותו יתברך משתי בחינות הנזכרות לעיל דסובב וממלא. אחת השאלות שהוזכרה לעיל הייתה בנוגע לירידתה של הנשמה מדרגתה הגבוהה לעולם הזה התחתון. כעת מתברר שאמנם יש צדדים שזוהי ירידה משמעותית, אלא שמבחינת הארת המקיף אין שום הבדל בין הגוף לבין הנפש ובין גן עדן העליון לעולם הזה יוצא שעצם השאלה על ירידת הנשמה לתוך הגוף מוצגת בצורה חלקית בלבד, שכן לא זו בלבד שמבחינת האין סוף אין הבדל בין העולמות, אלא שבעולם הזה הנשמה יכולה גם להמשיך הארה מהארת המקיף.

אלוקותו הבלתי בעל גבול המקיף הנזכר לעיל, וכמו שכתוב: "ולא יכנף עוד מוריק" וגו' (ישעיהו ל, כ), ואז תהיה השגה בבחינת המקיף.

מבחינת ההארה הפנימית אין הבדל מהותי בין עולם העשייה לבין גן עדן, משום שכולם הוא מעין 'עולם הזה', וכל ההבדל ביניהם מסתכם בשאלה האם זהו עולם גשמי או עולם רוחני. זאת אומרת שההבדל בין העולמות נוצר מהארת הפנימיות השונה שיש בכל אחד, משכלול יכולות ההשגה שיש בכל עולם, אבל בסופו של דבר ההארה בכולם היא לפי כלי התפיסה וההשגה של העולם. משום כך גם כשהצדיקים מגיעים לגן עדן הם אינם יוצאים לגמרי מגבולות העולם הזה, אלא רק מגבול הגשמי אל גבול הרוחני – אבל הם עדיין נתונים לחוקים ולמגבלות של העולמות, ולכן גם בגן עדן ההשגה שלהם מוגבלת. המעבר מעולם הזה לגן עדן הוא כמו מעבר מכיתה א' לכיתה ב', שכבר הוזכר לעיל: זה נכון שבכיתה ב' יש השגה גבוהה יותר, אבל היא עדיין בערך וביחס מסוים לזו של כיתה א'. אגב, לכן חז"ל אומרים ש"תלמידי חכמים, אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" (ברכות סד, א), שהרי גם כשהצדיק מגיע לעולם גבוה יותר הוא יכול להמשיך ולעלות מדרגה לדרגה, בדיוק כפי שהוא עשה עד כה. לעומת כל זאת, לעתיד לבוא בעולם הבא תהיה מהות חדשה, שבה האור המקיף מתגלה, ומכיוון שנפתח אופן וסוג חדש של השגה גם הקטנים יהיו יכולים להשיג את מה שהגדולים משיגים,

איננה דורשת שהאדם ישיג או יפנים אותה אלא שהוא פשוט יעשה אותה, ולכן גם עשיית המצוות איננה משתנה בין אדם גדול לאדם קטן, אלא כולם מקיימים את כל המצוות באותו האופן.

והגילוי שמהאור פנימי על ידי התורה הוא סוד הגן עדן. בגן עדן יש את הצדיקים שעטרותיהם בראשיהם, והם יושבים ונהנים מזיו השכינה (ברכות יז, א), וההנאה שלהם שם מהתורה היא הרבה יותר רחבה מאשר מה שיש בעולם הזה. בעולם שלנו התורה מצומצמת, ומכיוון שהיא יכולה להגיע רק עד לדרגה מסוימת גם ההשגה בה וממילא גם ההנאה ממנה יכולות להגיע עד לגבול מסוים. אולם כאשר אדם מגיע לגן עדן ההשגה שלו נעשית אחרת לגמרי, וממילא יש לו גם עונג גדול יותר ממנה. אמנם, השגתו של האדם בגן עדן היא איננה בדרגה חדשה לגמרי, אלא היא נבנית על פי מעלתו והווייתו בעולם הזה. לכן, ככל שאדם הוא גדול יותר כך הוא יזכה להארה גבוהה יותר גם בכך עדן, וככל שהוא חסר חוש קליטה של התורה בעולם הזה, גם בגן עדן הוא לא ייהנה מהתורה. לדוגמה, אם אדם יגיע לגן עדן ויבקש שיתנו לו שישה סוסים וכביש חלק, הוא יישב שמח ומאושר במרכבה שלו וידהר לעולמי עד; אבל אם פתאום יביאו לו גמרא, הוא כבר לא ידע אם הוא בגן עדן או בגיהנום. מדוע? מפני שבעולם הזה כלי ההשגה שלו היו מצומצמים, וממילא גם בגן עדן הנפש שלו משיגה באותו אופן. אבל גילוי האור מקיף הנזכר לעיל לעתיד לבוא בלבד, כשיחיו המתים שאז יראו עינינו גילוי

וביאור זה, הנה נודע שעיקר העסק בגן עדן הוא לימוד התורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "קמיפלגי במתיבתא דרקיע, ספק אם בהרת קודם לשער לבן. מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני" (בבא מציעא פו,א). ועם שבדאי אין הכוונה על לימוד פשטי התורה כמו שהיא לפנינו, שהרי אין שם גשמיות ארבע רשויות לשבת או בהרת ושער לבן. אלא הכוונה על לימוד פנימיות התורה. רוצה לומר סוד הבהרת ברוחניות שעניינה מניעת השפע, ושער לבן היניקה לחיצונים, כמבואר במקומו. ועל דרך זה ענין ארבע רשויות, כמו שכתוב בליקוטי הש"ס להאריז"ל. ואף על פי כן, עיקר מציאת ענין לימוד זה הוא החכמה וההשכלה ברוחניות. וזהו פירוש גן עדן, ואמרו חז"ל (ברכות לד,ב, עיין שם): "יכול גן זה עדן, תלמוד לומר: 'ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן' (בראשית ב,י)." כי הגן עצמו הוא גילוי אלוקות בהשגה, ומהו משיג הוא בחינת החכמה הנקראת עדן, על שם התענוג המאיר ומלובש בה, כמו על דרך משל למטה כשהאדם משכיל איזו השכלה חדשה שמתמלא תענוג.

האובייקטים הם אחרים, ממילא האובייקטים שבהם עוסקים יהיו אחרים, ולכן בלימוד התורה בגן עדן אין אלא הכוונה על לימוד פנימיות התורה.

רוצה לומר בדוגמה של הסיפור בגמרא סוד הבהרת ברוחניות שעניינה מניעת השפע, ושער לבן עניינו הוא היניקה לחיצונים, כמבואר במקומו. ישנם מספר מאמרים על נגע הצרעת, שם מוסבר שהמשמעות של כתם הצרעת בעור היא שהחיות מסתלקת ממקום מסוים, ושל השער הלבן היא שיש חיצונים ששואבים משם את החיות שלהם. יוצא, שבגן עדן הצדיקים אינם מחכים שאנשים יבואו לשאול אותם על כתמים שהם רואים בעור שלהם, שהרי אין שם גוך, אלא הם עוסקים בדרגות הרוחניות של המצוות. ועל דרך זה ענין ארבע רשויות, כמו שכתוב בליקוטי הש"ס להאריז"ל (דף ו עמוד א, מסכת שבת), שם הוא מסביר כיצד ארבע הרשויות של שבת הן למעשה ארבע מדרגות רוחניות, שלהן יש

ולא יהיה ביניהם הבדל ויחס להשגתם בעולם הזה.

לימוד התורה - דווקא בגן עדן

וביאור זה, הנה נודע שעיקר העסק בגן עדן הוא לימוד התורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "קמיפלגי במתיבתא דרקיע, ספק אם בהרת קודם לשער לבן. מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני" (בבא מציעא פו,א). הגמרא מספרת על 'מתיבתא דרקיע' שמתווכחת עם הקב"ה, והם מתלבטים את מי לשלוח כדי שיוכיח מי צודק; מה שנוגע לענייננו הוא שבישיבה של מעלה לומדים תורה כמו בישיבה של מטה. ועם שבדאי אין הכוונה על לימוד פשטי התורה כמו שהיא לפנינו, שהרי אין שם גשמיות ארבע רשויות לשבת או בהרת ושער לבן. התורה שאנו לומדים כעת מתייחסת אל אובייקטים שקיימים בתוך העולם הזה, והתורה מלמדת אותנו את היחס הנכון לכל אחד מהם. אך כאשר עוסקים בתורה במציאות רוחנית שבה

אחרים שם, הרי שבסופו של דבר לימוד התורה נותר בעל אותה משמעות של השגת החכמה. שוב, זה נכון שיש מעבר מעיסוק שיש לו משמעות מצומצמת בתוך תחום אחד לכזה שהוא בעל משמעות רחבה וכללית הרבה יותר, אבל סוג ועניין העיסוק והלימוד נותר אותו הדבר.

וזהו פירוש גן עדן, ואמרו חז"ל (ברכות לד,ב, עיין שם): "יכול גן זה עדן, האם יכול להיות שזהו אותו המונח? תלמוד לומר: "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" (בראשית ב,י), שם ברור ש'עדן' ו'גן' אלו שני דברים נפרדים. כי הגן עצמו הוא גילוי אלוקות בהשגה ומהו שמשיג הוא בחינת החכמה הנקראת עדן, על שם התענוג המאיר ומלובש בה, התענוג מולבש בחכמה, ולכן היא נקראת עדן. משום כך בקבלה הגן הוא בחינת בינה, והנהר שיוצא מעדן – כלומר מהחכמה – משקה אותה. כמו על דרך משל למטה כשהאדם משכיל איזו השכלה חדשה שמתמלא תענוג. בכל מיני מקומות אפשר לראות שהתענוג תלוי בהשגה, ולמרות שעיקר התענוג הוא חושני הוא עדיין מושפע ממנה. לדוגמה כאשר אדם אוכל מבלי לראות את המאכל, הוא נהנה הרבה פחות מהאכילה, מפני שיש לו השגה פחותה במה שהוא אוכל. אגב, זו הסיבה הפשוטה להדלקת נרות שבת: רוצים שיהיה אור בסעודה כדי שהאכילה תהיה יותר ברוגע ובתענוג. דוגמה אחרת לכך היא שככל שאדם עושה דבר מתוך כפייה ומתוך חוסר רצון, גם אם מדובר בדבר שכשלעצמו נחשב לטוב, ההנאה שלו תהיה פחותה, מפני שהמעורבות וההשגה

משמעות גם בגן עדן. ואף על פי כן, עיקר מציאת ענין לימוד זה הוא החכמה וההשכלה ברוחניות, זאת אומרת שלמרות שכשעוסקים בגן עדן בשור שנגח את הפרה לא מדובר על שור ופרה של העולם הזה, הרי שבסופו של דבר עדיין עוסקים באותם הנושאים כמו בעולם הזה, רק שעושים זאת בדרגה אחרת וצורה יותר מופשטת.

להבדיל, כשמלמדים ילדים חשבון מלמדים אותם ששתיים ועוד שתיים זה ארבע וכיוצא בזה, וכשהוא גדל כבר מלמדים אותו ש-A ועוד A שווה ל-2A. למעשה, זהו איננו לימוד שונה בתכלית, אלא זהו בסך הכל לימוד מופשט יותר: כעת כבר לא עוסקים במספרים קונקרטיים, אלא בכל מספר שהוא. באופן כללי במתמטיקה אפשר לעסוק בדברים שהם מעבר לגבולות העולם שלנו, ולעסוק בתבניות ובקבוצות של מספרים לא-רציונליים או מספרים מרוכבים, אלא שגם הלימוד הזה הוא לימוד מאותו סוג, והוא בסך הכל ברמת הפשטה גבוהה יותר. בכל תחום כזה עדיין עוסקים במתמטיקה, אלא שעוסקים ברמות שונות של השגה והפשטה. בדומה לכך, כשאנו לומדים תורה בעולם הזה אנו עוסקים בעולם החושים, ולכן גם אם אדם גדל בעיר והוא מעולם לא ראה שור אמיתי, עדיין יהיה לו יותר קל להבין מה זה שור מאשר להבין מיהו המלאך גבריאל, מכיוון שזהו אובייקט שבתוך תחום ההשגה שלו. אמנם, גם כאשר עוסקים בתורה בגן עדן בצורה יותר דקה ומופשטת, והתורה חלה על אובייקטים

אבל העולם הבא שהוא תחיית המתים הוא מתן שכרם של מצוות, היינו גילוי מקור התענוגים. כי הם רצונו יתברך, שמלובש בו עצמות התענוג למעלה מעלה מהארת התענוג שבחכמה דתורה. וזה שאומרים במצוות "נחת רוח לפניי", שאמרתי ונעשה רצוני" (רש"י זבחים מו, ב, ד"ה הנחת). ולפי שהוא נעלה יותר, על כן יכול לירד ולהתלבש מטה מטה שיהיה הגוף נהנה ממנו.

בתענוג רוחני, כזה שניתן לתפיסה חושית וכזה שלא – בסופו של דבר לא מדובר בעונג כשלעצמו, אלא רק בעונג ממש. הדבר הקרוב ביותר לעצם מהות התענוג שאנו מכירים בעולם שלנו, הוא התחושה של עצם החיים, שהיא נובעת מעצם קיומנו ולא מדבר מסוים. אם כן המצוות נובעות מפנימיות הרצון האלוקי, של "מקור החיים" ש"באורך נראה אור" (תהילים לו, י), שהרי כל עניינן הוא הביטוי של רצונו של הקב"ה שיהיה כך וכך. וזה שאומרים במצוות שעושות נחת רוח לפניי, שאמרתי ונעשה רצוני (רש"י זבחים מו, ב, ד"ה הנחת).

ולפי שהוא נעלה יותר, על כן יכול לירד ולהתלבש מטה מטה שיהיה הגוף נהנה ממנו. דווקא מפני שהדרגה של המצוות היא גבוהה יותר היא מגיע אל מעבר לגבולות הכלי, ולכן באופן פרדוקסלי היא יכולה לרדת עד למטה-מטה, כמו שהיא יכולה לעלות עד למעלה-מעלה. למעשה, כל התענוגים שאנחנו מכירים נובעים מדבר אחר, ומשום כך הם נדרשים למדיום מסוים שבעזרתו הם מתווכים אלינו. מכיוון שהתענוג תמיד נדרש למדיום, לתיווך, הוא גם תלוי במהותו של המדיום: אם המדיום הוא גשמי אז התענוג יהיה גשמי, ואם הוא רוחני אז גם התענוג יהיה רוחני. לעומת זאת, השגת העונג כשלעצמו איננה תלויה במתווך

שלו בכך יהיו פחותות. לכן גם בעלי חיים שהמוח שלהם לא מספיק מפותח לא ממש יכולים לחוש עונג או כאב; יכול להיות שיש להם כל מיני תגובות, אבל אין להם את חוש העונג והצער, מפני שיכולת ההשגה שלהם נמוכה.

קיום המצוות - דווקא בעולם הבא

כל ההסברים על גן עדן שהיו עד כאן נועדו להסביר שהגן הוא המקום שבו העדן מתגלה, שבו מתגלית החכמה, ובכל דרגה של גן עדן יש דרגה אחרת של הכרה והשגה, שיכולות לעלות מעלה-מעלה עד אין קץ. כאמור, בכל דרגה של גן עדן לומדים את אותה התורה, אלא שבכל מקום לומדים אותה בדרגה מסוימת ממילא נגזרת ממנה רמה אחרת של הנאה. אבל לעומת זאת, העולם הבא שהוא תחיית המתים, הוא מתן שכרם לא של התורה אלא דווקא של המצוות, היינו גילוי מקור התענוגים. ההתגלות בעולם הבא היא לא של תענוג מדבר מסוים, אלא זוהי התגלות של מקור התענוגים.

כי המצוות הם רצונו יתברך, שמלובש בו עצמות התענוג למעלה מעלה מהארת התענוג שבחכמה דתורה. במקום אחר מוסבר ההבדל בין מהות העונג כשלעצמו לבין עונג מדבר מסוים. התענוג שאנו מכירים הוא למעשה תענוג מת, מפני בין שמדובר בתענוג גשמי ובין שמדובר

יותר קל להסביר לילדים קטנים מהי גינה בעזרת תמונה מאשר במילים, מפני שאוצר המילים שלהם מוגבל וממילא המדיום שדרכו עובר המסר מוגבל לכלים הללו.

אגב, בארצות הברית יש תוכנית שמנסה ליצור קשר עם יצורים בחלל, ובמסרים שמשדרים להם מנסים להסביר להם את הביולוגיה שלנו על ידי תמונות. מדוע? מפני שמסרים שיעברו על ידי שפה יהיו הרבה יותר מוגבלים ממהותם, וההנחה היא שגם יצור שלא מבין את רעיון השפה יוכל עדיין לקלוט משהו מהתמונה, מפני שזהו מדיום שתלוי פחות בדרגת הקליטה וההשגה של המקבל. בתחום אחר, יש גם כל מיני ניסיונות לראות האם צמחים גדלים טוב יותר כשמנגנים להם. גם כאן ההנחה היא שלמילים יש הגבלות, ולכן זה לא יעזור להשמיע להם תוכנית אינטלקטואלית יפה, אבל כן יכול להיות שמוזיקה משפיעה עליהם. בניסוי אחר התברר שפרות יותר נהנות ממוזיקה קלאסית מאשר ג'אז, וגם שם ההנחה היא שלא יהיה להן אכפת אם הן שומעות הצגה של תיאטרון מקומי או נאום של צ'רצ'יל, מכיוון שהמוזיקה פחות תלויה במדיום מסוים ומוגדר, ולכן היא יכולה לרדת עד לדרגתן של הפרות.

לענייננו, הגילוי של העולם הבא הוא של מקור התענוגים, של תענוג שאיננו זקוק לכלי של המדיום המתווך, ולכן הוא יכול להגיע אל הגוף כמו שהוא מגיע לכל מקום אחר. העובדה שהגוף הוא דבר מוגבל וקליטתו מוגבלת איננה משנה דבר, מפני שההשפעה הזו איננה תלויה בדרגת

מסוים, ולכן היא יכולה להגיע לכל הדרגות בשווה, לגוף כמו לנפש.

גם כאן, כפי שהוסבר לפני כן בנוגע לאור המקיף והאור הפנימי, ככל שדבר מכוון יותר לכלי המקבל הוא גם יותר מוגבל, וככל שההארה היא כללית יותר היא פחות מוגבלת לכלים, וממילא היא לא צריכה להיות באופן מסוים. משל מאוד גס ולא מדויק לעניין הוא ההבדל בין דבר שמועבר על ידי חושים לדבר שמועבר באופן אלחוטי: כדי לשוחח בטלפון חוטי האדם מוגבל למקום מסוים ולחיבור מסוים, אבל כאשר הוא משוחח בטלפון אלחוטי הוא כביכול פורץ את גבולות החושים, ולכן הוא יכול לשוחח בטלפון בחדר השינה, בחדר המדרגות ומחוץ לבית, כלומר בכל מקום ובכל דרגה שהוא חי בה. באותו אופן, עולם שעובר דרך כלים מסוימים תלוי במציאותם ובמהותם של הכלים, ובלעדיהם הוא איננו קיים, אך כאשר המעבר יכול להיעשות גם שלא על ידי כלים – הוא כבר איננו מוגבל באותן המגבלות.

דוגמה נוספת לעניין היא ההבדל בין מסר שעובר בשפה ומסר שעובר בתמונה. מסר העובר דרך שפה מוגבל ביכולתו של המקבל לדעת את השפה, ואם הוא איננו יודע אותה הוא איננו יכול לקבל את המסר; כך גם ככל שאדם ידבר בשפה יותר פנימית וגבוהה, הוא למעשה מגביל את קהל שומעיו. לעומת זאת, אם הוא משתמש בציור כדי להעביר את מה שהוא רוצה, הוא איננו מוגבל בגבולות תחום השפה, ולכן המקבל יכול להשיג הרבה יותר ממה שהוא יביע. לדוגמה, הרבה

מה שאין כן תענוג שבגן עדן, שאינו גבוה כל כך אי אפשר לו להיות נשפל ולהתגלות מטה מטה כל כך, ואינו מתגלה כי אם לנפשות שבלא גופים. כי "נעוץ תחלתן בסופן" דייקא, ובלשון הקבלה הוא ענין הארת הכתר, שמגיע אורו למטה מבחינת החכמה, כמו שנתבאר במקום אחר, ממשל הגעת חמימות השמש באויר השלישי הסמוך לארץ ביותר הרבה מאד מבאויר האמצעי העליון ממנו, ועוד שם באורך.

והרצון, לחכמה יש מגבלות ולכן היא לא יכולה לרדת מתחת לדרגה מסוימת, מכיוון ששם כבר לא ניתן להשיג אותה. לעומת זאת, דווקא משום שהרצון הוא יותר גבוה מהחכמה, הוא איננו מוגבל על ידי כלי התפיסה, ולכן הוא יכול לרדת עד למטה-מטה. זו הסיבה שמבחינת החכמה רואים הבדל בין מבוגר לתינוק, ואילו מבחינת הרצון אפשר לומר שהם שווים.

כמו שנתבאר במקום אחר, ממשל הגעת חמימות השמש באויר השלישי הסמוך לארץ ביותר הרבה מאד מבאויר האמצעי העליון ממנו, ועוד שם באורך. האור הסמוך לארץ הרבה יותר חם מאשר זה שבגובה ארבעה קילומטרים, למרות שלכאורה ככל שדבר קרוב יותר לשמש הוא אמור להיות גם חם יותר. אלא שגם בספרי הקבלה וגם בספרי הפיזיקה מוסבר שיש כאן אור ישר ואור חוזר, ומה שבעצם אנו מרגישים באויר הוא את נקודת המפגש בין שני סוגי ההארות הללו. משום כך, במקומות שבהם אור השמש איננו חוזר הוא גם איננו חם, אך כשהוא פוגע בכל מיני דברים שיש כאן והוא חוזר, הוא גורם לכך שהחום יהיה ניכר.

כאן נגמרת נקודה מסוימת של אחת מההקדמות של המאמר, שהיא הרעיון שההארה שתלויה בכלי ההשגה של המקבל תלויה גם בכלים עצמם, במדיום

המקבל. מה שאין כן תענוג שבגן עדן, שהוא מוגבל על ידי הכלים ולכן הוא אינו גבוה כל כך כמו תענוג עולם הבא, ולכן אי אפשר לו להיות נשפל ולהתגלות מטה מטה כל כך, ואינו מתגלה כי אם לנפשות שבלא גופים. על ידי זה שהנפש נמצאת בגוף היא נאטמת לסוג כזה של השפעה, ורק כאשר היא מנותקת ממגבלות כלי ההשגה של הגוף ומדרגתם היא יכולה לקלוט את ההשפעה הזו.

כי ההתגלות וההשפעה של העולם הבא היא מבחינת "נעוץ תחלתן בסופן" דייקא (ספר יצירה א,ז), שמשמעות הביטוי היא שנקודת השפל הנמוכה ונקודת השיא הגבוהה נפגשות זו עם זו, כמו שתי נקודות במעגל שאין לו התחלה וסוף. גם כאן, ההארה הגבוהה ביותר וההארה הנמוכה ביותר הן למעשה אותו הדבר, מכיוון שלשתיהן אין מגבלות ולכן ההארה יכולה להגיע לכל מקום. יוצא, שבתוך עולם שבנוי על קווים אופקיים יש הבדל מעלה ומטה, בין גבוה ונמוך, וזה משנה איפה כל דבר נמצא; אבל בעולם של מעגל, ההבדלים ההלו כבר נעשים חסרי משמעות. ובלשון הקבלה הוא ענין הארת הכתר, שהוא מדרגה גבוהה מאוד, שמגיע אורו למטה מבחינת החכמה, או בלשון אחרת, למרות שהרצון הוא עליון הוא יכול לרדת לדרגות נמוכות. לעומת הכתר

להיעשות בשלב מסוים משכולל ועדין מידי בשביל לקבל דברים נמוכים ממנו. אפשר למשל לראות אצל כל מיני אנשים שהם נעשים חכמים מידי, עד כדי כך שבאופן פרדוקסלי הם נעשים טיפשים גמורים, מפני שכלי ההשכלה שלהם נעשו כל כך משוכללים ומדויקים עד שהם לא יכולים להבין את הדברים הפשוטים והרגילים, שאינם מתאימים במדויק לכלי ההשגה שלהם. כך יוצא, שדווקא אדם שאין לו את אותם כלי השגה משוכללים ודקים, הוא זה שיכול להבין יותר מהמשכיל שהחכמה נעשתה לו כמכשול.

תיאור מעט שונה של העניין הוא שאדם נעשה כל כך רגיל לכך שהוא מקבל רק דברים שהוא מבין ומשיג, ומה שהוא לא בגדר השגתו הוא מנסה בכל זאת להבין בו איזה דבר ולבנות בתוכו דקויות ודקי-דקויות. אדם כזה, עלול בסופו של דבר לאבד את ההשגה בכללותה. בהקשר הזה מסופר על איכר שהסיע שני מלומדים בעגלה שלו, ובאמצע הדרך העגלה נתקעה בבון, והאיכר ביקש מהם שיבואו לעזור לו. שני המלומדים התחילו לשב היכן היא נקודת המשען הנכונה, עד שהאיכר אמר להם: 'עזבו את החישובים שלכם! שאחד יתפוס בראש של הסוס והשני בזנב, וככה תדחפו אותו!'. זוהי בעצם דוגמה לכך שמרוב שהם היו אינטלקטואלים, הם לא הצליחו להשיג דבר שלא מדבר בשפתם ובכלים שהם רגילים אליהם.

צד נוסף של העניין, הוא שאותו אדם חכם יכול להיות מוטרד מאוד מכך שהוא לא מבין דבר מסוים, ובמקום ליהנות מהדברים שכן נקלטו אצלו הוא טרוד

שדרכו היא עוברת, ולכן היא מוגדרת ומוגבלת לפי דרגת המקבל. לכן ככל שהכלים יהיו דקים יותר, גם ההשגה שלהם תהיה משכוללת יותר. אלא שיש גם סוג אחר של הארה, שהיא איננה זקוקה לכלי קיבול, וממילא זה לא משנה לה האם הכלי הוא גדול או קטן, משוכלל או לא. דוגמה שהובאה להבדל בין שתי ההארות הללו היא ההבדל בין כוח הכבידה, שמשפיע באופן שווה על כל האובייקטים מבלי להתייחס למעלתם, לבין זרם חשמלי שבו יהיה הבדל האם הוא עובר דרך נחושת מוליכה לבין חרס מבודד – מכיוון שהוא נדרש לכלי, ולכן הוא צריך כביכול לצמצם את עצמו אליו. כל זה היה בשביל להסביר את עניינו של העולם הבא, שבו מתגלים כוחות שאינם נזקקים לכלי קיבול, ולכן המעלה והמטה שווים. ביטוי לנקודה הזו הוא שבתחיית המתים מדובר דווקא על נשמות בגופים, מפני שאז הגוף כבר לא יהווה מכשול ליכולת הקליטה של הנפש, וזאת לעומת גן עדן שם יושבות רק הנשמות. אמנם, ההסבר של תחיית המתים לא הושלם מכיוון שאמנם הוסבר שהגוף לא מפריע, אך לא הוסבר מדוע בכלל צריך אותו ומהי תרומתו. אמנם, מעלתו וחשיבותו של הגוף ושל החומר נוגעים לעניין שהוזכר בסוף האות, "נעוץ סופן בתחילתן", מפני שמשמעותו של הביטוי היא שלא רק שהמדרגות התחתונות הן במעלתן של המדרגות העליונות, אלא שיש אפילו צד שיש להן יתרון מסוים.

מהו היתרון של החומר? כלי שמיועד לקליטה של תכנים ומסרים מסוימים יכול

שאמנם הוא מתוחכם ומורכב אבל הוא כן מציית לחוקים. גם ליצור יצירה פשוטה, בין אם מדובר במוזיקה ובין אם מדובר בבחירת שמלה, זה דבר הרבה יותר קשה מאשר ליצור יצירה מורכבת ומסובכת, ולשם כך על האדם נדרש להיות אמן דגול. באותו אופן, גם הפשטות של החומר של העולם מורה על דרגתו הגבוהה, וכך גם העובדה שהוא כל כך אטום ובכל זאת הוא מצליח להתחבר עם הנפש היא פלא עצום.

משום כך המצוות באות לידי ביטוי דווקא בתוך העולם הגשמי, ולכן גם השכר האחרון מתממש כאן, שהרי כאמור מכיוון ש"נעוץ סופן בתחילתן" יצירתו של העולם הזה היא הוויה משוכללת ומפליאה מאוד. מכיוון שהעולם הזה הוא פלא הרבה יותר גדול, הוא מתאים יותר מאשר עולם רוחני להיות כלי להארה ולהשגה הגבוהים.

במה שהוא עוד לא הבין; זה יכול להגיע לכך שהוא מרגיש מסכן ועלוב שהוא איננו מסוגל לנהל דיון פילוסופי על העניין. מהבחינה הזו יש יתרון נוסף לחומר על הרוח, בכך שלגוף לא מפריע שהוא איננו משיג את העונג העליון, בעוד שהנפש לבדה יכולה להרגיש לא בנוח מכך.

נקודה אחרת של "נעוץ סופן בתחילתן" הוא שייצירת העולם החומרי היא פלא גדול יותר מאשר יצירת העולם הרוחני, מפני שכדי שיווצר עולם חומרי נדרשים כוחות עליונים ביותר שמסוגלים לרדת לדרגתו; ומאותו צד, ככל שדבר הוא רוחני יותר או קדוש יותר כך פשוט יותר ליצור אותו. מהבחינה הזו, האטימות של העולם הגשמי היא פלא גדול יותר מאשר הפתיחות והקדושה של העולם העליון; עצם זה שיכולה להיווצר מציאות כל כך אטומה, היא פלא גדול. זה כמו שליצור דבר שלא מציית למערכת החוקים, למשל מכשיר שלא מציית לחוקי הכבידה, זה הרבה יותר מסובך מאשר לבנות מכשיר

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

